

Zigeunermuziek met lage strijkers

In de Hongaarse zigeunermuziek speelt de viool meestal de belangrijkste rol, maar het kan ook anders. Dat is te horen op de twee concerten die cellist Elemér Duka deze maand in ons land geeft. Hij doet dat met zijn eigen Gipsy Chamber Orchestra, met als gast de Nederlandse altvioliste Laurens Moreno, in het Witte Kerkje van Holysloot en de Amsterdamse Amstelkerk.

Duka (1991), geboren in Boedapest, heeft in eigen land en daarbuiten faam verworven, zowel met zijn ensemble als solo. Hij ging toen hij elf jaar was naar de Béla Bartók muziekschool voor jonge talenten en studeerde cello aan het Vienna Conservatorium in Boedapest. Behalve zigeunermuziek speelt hij ook klassiek werk, bijvoorbeeld met pianiste Martha Argerich.

Laurens Moreno (1965) studeerde altviool aan het Amsterdamse conservatorium en raakte daarna verslingerd aan de Hongaarse zigeunermuziek. Ze speelde eind jaren negentig met het kwartet van kunstenaar/violist Armando en maakte van 2003 tot 2007 deel uit van het Nello Mirando Ensemble. Nu treedt ze als een van de zeer weinige vrouwen én van de zeer weinige altviolisten op als *primas* (leider) met haar eigen ensemble van vier tot zeven musici, en vaak ook als duo met cymbalist Bandi Váradi. Eerder organiseerde ze tournees in eigen land onder de titel *Boedapest Boulevard* en ze is ook een graag geziene gast bij zigeunerorkesten in Boedapest. Als altvioliste wil ze vooral het lage register een belangrijke stem geven, en daarin hebben Duka en zij elkaar gevonden.

INGRID BROUWER

Elemér Duka's Hungarian Gipsy Orchestra featuring Laurens Moreno: 21 maart Witte Kerkje Holysloot, 22 maart Amstelkerk

Elemér Duka (tweede van links) met zijn ensemble en Laurens Moreno.

Amsterdam; kaartjes via www.ticketkantoor.nl/events/moreno of laurensmoreno.com.

Droef verhaal van gelukkige Per

Met de Deense film *Lykke-Per* uit 2018 ben je bijna drie uur onder de pannen. Valt nog mee voor de verfilming van een boek van Nobelprijswinnaar Henrik Pontoppidan dat in acht delen verscheen. Dat was rond 1900, en het speelt ook in die tijd.

Zoon van een uiterst orthodoxe dominee ontpopt zich als genie met grootse plannen rond water- en windenergie, die van Denemarken tot welhaast een wereldcentrum kunnen maken. Pa vindt op hoogst intolerante wijze dat ie zich vooral om de Heer moet bekommeren, Per verzuilt in zeer opgewonden toestand de plattelandsstulp voor Kopenhagen. 'Een ongeluk wordt gevreesd', heette dat vroeger in de politieberichten op de radio. Maar in de hoofdstad bouwt hij aanvankelijk een aardige relatie op met een 'serveerstertje' en hij vindt aansluiting bij een zeer sympathieke rijke joods-liberale familie, die hem financieel steunt met zijn plannen en ook geweldige dochters heeft.

Maar je ziet het allemaal mislopen. In de recensie van het *Nederlands Dagblad* uit 2020 wordt Per

een erg onsympathiek karakter toegeschreven. Waarna begrip voor hem wordt gevraagd waarbij de dilemma's in een vergaand christelijk gezin ter sprake komen.

De wat minder religieus geïnspireerde kijker ziet vooral een grote topper met sterk autistische trekjes. "t Wortelloze deel van zijn persoonlijkheid zullen wij nooit begrijpen," zegt iemand in de film. Het is een mooi zinnetje in de ondertiteling, die verder zoals wel vaker bij Netflix beroerd Nederlands bevat.

Lykke betekent gelukkig en dat is sarcasme, zoals duidelijk zal zijn. Het tragische epos is klassiek verfilmd, een fruitschaal op tafel doet aan werk van zeventiende-eeuwse schilders denken.

En verder: de vrouwen in de film zijn stuk voor stuk godinnen. Als wij Per waren geweest, hadden we dat wel anders aangepakt.

PAUL ARNOLDUSSEN

Lykke-Per op Netflix.

Dandy met lef in de Sovjet-Unie

Schrijver en adellijke dandy Anatoli Mariëngof (1897-1962) genoot in de jaren twintig van de vorige eeuw van de avantgardistische vrijheid die kortstondig opbloeide in de jonge

Sovjet-Unie. Maar nauwelijks tot wasdom gekomen moesten de eerste kunstenaars deze culturele autonomie al bekopen met verbanning naar de Siberische kampen, veelal met verdwijning en de dood als gevolg. Mariëngof wist te ontkomen aan de straffe hand van Stalin. Zijn werk werd niet meer gepubliceerd en hij raakte in de vergetelheid. Zijn romans en zijn driedelige memoires verschenen pas weer in druk toen de Sovjet-Unie op haar laatste benen liep.

We mogen meestertvertaler Robbert-Jan Henkes dankbaar zijn dat hij Mariëngof in Nederland introduceerde en nu weer garant staat voor de verrukkelijke vertaling van deel drie van Mariëngofs memoires, *Pak aan, nageslacht!* Samen met de eerste twee delen vormt het de *Onsterfelijke trilogie*, zoals de auteur had beslist.

Mariëngof schreef dit deel eind jaren vijftig, hij was toen zestig. Nog geenszins een tijd dat je je in de Sovjet-Unie alles kon permitteren, maar zijn opgewekt cynische toon over het Stalinregime kon blijkbaar door de beugel. Het is een verzameling losse herinneringen, waarin hij de door hem bewonderde schrijvers als Tsjechov en Tolstoj op de korrel neemt en vooral Dostojevski het moet ontgelden: 'Ik peuter en pulk, ik urm en wurm... Helaas ja, ik ben geen Dostojevski. Ik heb het recht niet om slecht te schrijven.' Met welk citaat ook meteen duidelijk wordt hoe fijnzinnig de vertaler deze memoires opdien.

Geregeld liep Mariëngof componist Dimitri Sjostakovitsj tegen het lijf, van wie hij uit de eerste hand hoorde hoe het roemruchte *Pravda*-artikel 'Geen muziek maar een janboel' hem onder ogen kwam. Het commentaar van Mariëngof: 'Het misdadige artikel was geschreven door Zaslavski, die hartstochtelijk hield van de muziek van Sjostakovitsj en hem als een genie beschouwde. De ploertige krantist had het op steekwoorden van Stalin geschreven.'

Hoe kun je over zo'n angstig tijdsgewricht met zoveel sarcastische spot schrijven, vraag je je voortdurend af. Het is licht, het is geestig en de dandy in hem is nooit ver weg: 'Ik ben bereid om met het proletariaat op één barricade te strijden, maar eten doe ik liever in een ander restaurant.' Een kwestie van overleven?

MICHAJA LANGELAAN

Anatoli Mariëngof: *Pak aan, nageslacht!* Vertaling: Robbert-Jan Henkes Pegasus, € 24,50

Scene uit *Lykke-Per*.